

MAANÕUKOGU

Protokoll nr. 62.

Koosolek 22. novembril 1918 Ajutise Valitsuse ruumides
endises Mereväe klubis, Tallinnas, Raekojaplatsil.

Koosolek kell 11 e. l.

Koosolekust võtavad osa 40 nõunikku:
F. V. Mikkelsaar, J. Parik, H. Kruus, Joh. Kukk, K. Grau, K. Ast, J. Kurvits, J. Lehman, Chr. Arro, T. Kuusik, Max Bock, J. Koort, T. Laur, A. Birk, K. Parts, J. Tõnisson, O. Strandmann, H. Pöhl, Hans Roos, Victor Neggo, H. Raudsepp, J. Lasn, H. Riberg, A. Kurrikoff, A. Veiler, K. Baars, Ed. Kansmann, J. Reintam, K. Saral, K. Virma, A. Podrätshik, P. Pöld, Masik, K. Päts, J. Temant, J. Kärner, A. Oinas, J. Kalm, J. Jaakson, H. Kuusner.

Juhatab abiesimees J. Jaakson.

Protokoll kirjutab: sekretäri teine abi V. Neggo.

Päevakord:

1. Riigikassa täiendamise küsimus.
2. Kodumaale tulevatele sõjavangidele abiandmise küsimus.
3. Mõisate kontrolli alla seadmise seaduse eelnõu.
4. Ajutise Valitsuse aruanded.
5. Asutava Kogu valimisseadus.
6. Eesti Riigi kodanikkude koosseisu äramääramine.
7. Läbirääkimised.

1. Riigikassa täiendamise ettepanek — I lugemisel.

Rahaasjanduse minister J. Kukk annab aru rahaasjanduseministeeriumi tegevuse üle ja kannab riigikassa täiendamise eelnõu ette. (*Vaata lisad nr. 1 ja 2*).

Mn. V. Masik (s.-d.) küsib, missuguste väljaminekute peale peaaegselt seda summat tarvis läheb.

Rah. min. J. Kukk vastab, et praegusel silmapilgul eelarvet kokkuseada võimata on. Suur osa asutustest on alles üle võtmata, kassades aga, mida ülevõetakse, peale kviitungite midagi leida ei ole, raha on aga tuliselt vaja rahvaväe, omavalitsuse asutuste, rahvakooli ja n. e. ülevalpidamiseks.

Mn. J. Temant (Ml.) teatab, et Maa-liidu fraktsioon eelnõu kohta ei ole saanud seisukohta võtta ja palub sellepärast eelnõu läbiharutamiseks komisjoni kätte anda, teda kohustades 24 tunni jooksul eelnõu läbiharutada.

Mn. K. Ast (s.-d.) teatab, et s.-d. seni eelnõu poolt hääletada ei saa, kuni veel teada ei ole, missugune Ajutise Valitsuse kokkusead olema saab. Ühineb sellepärast mn. Temanti ettepanekuga.

Mn. J. Temanti ettepanek võetakse vastu ja komisjoni määratakse 6 liiget iga fraktsioonipoolt üks: mn.-d J. Parik (Ml.), H. Kuusner (dem.), A. Birk (r.-d.), K. Baars (tööer.), A. Oinas (s.-d.) ja A. Podrätshik (s.-r.).

2. Sõjavangidele abiandmine.

Mn. K. Grau (s.-d.) kirjeldab sõjavangide rasket seisukorda ja paneb sellepärast ette:

„Eesti Maapäev otsustab viibimata valitsust kohustada Eesti sõjavangidele kodu tagasitulemisel ainelist ja arstilist abianda ja sellekohast korraldust luua“. Ühtlasi palub ta ettepanekut rutuliseks tunnistada.

Mitmelt poolt tähendatakse selle peale, et see loomulikult töö- ja hoolekande ministeeriumi kohus oleks sõjavangide eest hoolitseda.

Mn. J. Parik (Ml.) parandab ettepanekut sõnu: „töö- ja hoolekande ministeeriumi“ sõna „valitsust“ asemele seades, millega mn. K. Grau ka lepib.

Selle parandusega võetakse ettepanek vastu.

3. Mõisate kontrolli alla seadmise ettepanek — I lugemisel.

Sellekohast seaduse eelnõu kannab ette mn. K. Ast (s.-d.). (*Vaata lisa nr. 3*).

Peale eelnõu ettekandmist palub mn. K. Ast seda rutuliseks tunnistada järgmistel põhjustel: Eesti demokraatiline vabariik on maksvaks tunnistatud ja sellepärast peaks Maapäev, et oma olemisele kindlat alust panna, kohe näitama, et ta tõesti demokraatlisel alusel seista tahab. Enne As. Kogu kokkuastumist peab selle eest hoolt kantama, et maa väärtustest midagi kaduma ei lähe. Kuna teated olemas on, et mõisnikud kõike oma varandust ruttu veel enne As. Kogu kokku astumist rahaks tahavad teha, siis on karta, et kevadel enam maal seemne viljagi ei leidu.

Mn. J. Parik ja mn. J. Kalm (Ml.) on eelnõu rutuliseks tunnistamise vastu 1) oleks see põhjaneva agraarküsimuse äraotsustamine enne As. Kogu, kuna agraarreformide läbiviimine just As. Kog. töö peab olema, 2) oleks see ühe osa meie riigikodanikkude liikuva varanduse kohta otsuse tegemine, sellega ka nende eraõiguse kitsendamise, mis järele ainult

As. Kog. otsustada võiks olla. Nad ei vaidle selle vastu, et niisugusi juhtumisi olemas on, nagu neid mn. K. Ast ette tõi; niisuguse kuritahtlise tegevuse takistamine oleks aga toituskomiteede asi, kes seda nii kui nii tegema saavad. Nad paluvad sellepärast eelnõu komisjoni läbiharutamiseks anda.

Mn.-d V. Masik (s.-d.) ja H. Kruus (s.-r.) kõnelevad rutuliseks tunnistamise poolt selle peale tähendades, et meie, kes meie kahe sotsiaalse suurriigi vahel elame, mitte kartma ei pea pööret sotsiaalsuse poole teha, vaid ümberpöördukt, selle tegemata jätmise võiks meile hädaohtlikuks saada.

Mn. A. Veiler (t. erak.) arvab, mn. J. Raamoti vahelehiüide: „See on teise tasku kontrolli alla võtmine“ peale tähendades, et tõesti niisuguseid momente olemas on, kus teise tasku kontrolli alla tuleb võtta. Ka kardab ta, kui enne Asutavat Kogu maa võoraste riikide alamate kätte läheb, siis sellest rahvusvahelisi sekeldusi tekkida võib. Eelnõu tuleb rutuliseks tunnistada ja vastu võtta.

Mn. K. Ast (s.-d.) tähendab selle peale, et selle ettepaneku vastuvõtmine ammuigi veel mitte varanduste sotsialiseerimist ei tähenda. Kui soovitakse As. Kogule vabad käed anda ja selle eest hoolt kanda, et üks osa maa varandustest mitte tema otsustamise alt ära ei libise, siis peaks tema arvamise järele eelnõu rutuliselt vastu võetama.

Asutakse hääletamisele.

17 häält rutuliseks tunnistamise poolt; 19 häält komisjoni kätte andmise poolt;

Tähtaaja kohta, millal komisjon oma tööga lõpule peab jõudma, tehakse järgmised ettepanekud:

Mn. V. Masik (s.-d.) — 24 tundi.

Mn. H. Kuusner (dem.) — 3 päeva.

Mn. J. Temant (MI.) — 2 nädalat.

See viimane ettepanek võetakse pärast tagasi.

Mn. V. Masiku ettepanek saab 17 häält poolt, 18 vastu.

Mn. H. Kuusneri ettepanek saab 18 häält poolt, 17 vastu. seega määratakse komisjonile oma töö jaoks 3 päeva aega.

Komisjoni valitakse 6 liiget, iga fraktsiooni poolt üks ja nimelt: mn.-d K. Päts (MI.), J. Tõnisson (Dem.), J. Reintam (r.-d.), O. Strandman (töerak.), N. Kõstner (s.-d.) ja H. Kruus (s.-r.).

4. Ajutise Valitsuse aruanded.

Rahaasjanduse minister J. Kukk teatab, et sise- ja sõjaministrile aruanded Aj. Val. poolt kavatsatud on kinnisel koosolekul ette kanda. Peale seda üksikute ministrite aruandeid ette kanda ei ole ka kavatsatud, sest mitmed neist ei ole veel saanud oma tegevusesse astuda. Üht-

lasi paneb ta ette läbirääkimised ministrite aruannete kohta alles peale kinnistkoosolekut ära pidada.

Mn. A. Oinas (s.-d.) teatab, et s.-d. fraktsioon kinniste koosolekute vastu on, sel juhtumisel aga väljavõtte teeb, sest et kaitseküsimusi vahest esialgu avalikkuse ette tuua võimata on. Siseministri aruanne peaks aga avalikul koosolekul ette kantama.

Hääletamisel on kõik rahaaas. min. J. Kukke ettepaneku poolt.

Maapäeva sekretäri teine abi V. Neggo teatab, et trükitööliste streigi tõttu As. Kogu valimisseaduse eelnõu veel mitte mitmendatud ei ole, täna aga streik lõppenud on ja sellepärast 60 eksemplari täna õhtuks kella 8-maks valmis saavad. Teeb ettepaneku eelnõu harutamist järgmise koosolekuni edasi lükata.

See ettepanek võetakse vastu.

5. Eesti Ajutise Valitsuse määrused riigikodanluse ja passide väljaandmise korralduse kohta — I lugemisel.

Otsustatakse Eesti Riigi kodanikkude kooseisu (*vaata lisa nr. 4*) ja passide väljaandmise (*vaata lisa nr. 5*) kohta käivad seaduse eelnõud komisjoni läbiharutamiseks anda.

Komisjoni määratakse mn.-d J. Parik (MI.), A. Birk (r.d.) ja K. Grau (s.d.).

6. Järgmise koosoleku määramine.

Järgmine koosolek, mis kinnine saab olema, otsustatakse 23. nov. kell 11 e. l. ära pidada.

Koosolek lõppes k. ½2 p. l.

J. Jaakson (*allkiri*).

Victor Neggo (*allkiri*).

H. Raudsepp (*allkiri*).

LISAD.

LISA nr. 1.

Ettepanek Maapäevale.

Ajutiselt Valitsuselt.

Rahaministeriumi alal.

I. Selleks, et riigi väljaminekuteks otsekohe tarvilikku sularaha muretseda, tuleb Rahaministreiumile lubada Eesti Vabariigi 5% lühiajalisi võlakohustusi välja anda.

Mk. 30.000.000	summas (aluseks võttes	Saksa Idamarka),	nimelt
30.000	kohustust à Mk.	200.—	mis teeb Mk. 6.000.000.—
12.000	" " "	500.—	" " " 6.000.000.—
9.000	" " "	1000.—	" " " 9.000.000.—
1.200	" " "	5000.—	" " " 6.000.000.—
300	" " "	10000.—	" " " 3.000.000.—

Summa Mk. 30.000.000.—

Neist võlakohustustest
tähtajaga

1. märtsil 1919:

5.000 à Mk.	200.—	Mk.	1.000.000.—
2.000 " "	500.—	"	1.000.000.—
3.000 " "	1000.—	"	3.000.000.—
600 " "	5000.—	"	3.000.000.—
200 " "	10000.—	"	2.000.000.—
			<u>Mk. 10.000.000.—</u>

Tähtajaga 1. aprillil 1919:

7.500 à Mk.	200.—	Mk.	1.500.000.—
3.000 " "	500.—	"	1.500.000.—
4.500 " "	1000.—	"	4.500.000.—
300 " "	5000.—	"	1.500.000.—
100 " "	10000.—	"	1.000.000.—
			<u>Mk. 10.000.000.—</u>

Tähtajaga 1. mail 1919:

17.500 à Mk.	200.—	Mk.	3.500.000.—
7.000 " "	500.—	"	3.500.000.—
1.500 " "	1000.—	"	1.500.000.—
300 " "	5000.—	"	1.500.000.—
			<u>Mk. 10.000.000.—</u>

II. Ajutisele Valitsusele õigus jätta Rahaministeriumile lubada edaspidi veel uusi lühiajalisi võlakohustusi välja anda Mk. 20.000.000.— summas, Ajutise Valitsuse poolt määratud seeriates, tähtaegadega ja protsentidega.

III. Ettepanek I osa nimetatud võlakohustuste trüki ja mahutuse kuludeks (suusõnaline ja kirjalik kihutustöö) Rahaministeriumile kuni Mk. 150.000.— krediti lubada (s. o. 0,5% suuruses laenusummast), krediti määramist järgneva laenu (v. II) kuludeks Ajutise Valitsuse hooleks jättes.

Sel etuseks:

Välise laenu tegemine on Ajutise Valitsuse poolt tarvilikuks tunnistatud ja selle teostamiseks juba sammusid astutud, kuid teadmata on, kunas ja kuidas seda teostada saab. Niisama on raske, kui mitte võimata, praegu, kus olukord selgimata, pikaajalist riigilaenu teha. Ainukeseks võimaluseks jääb lühiajalise laenu tegemine. Viimast on kõige otstarbekohasem Riigikassa võlakohustuste väljaandmise kaudu realiseerida, sest et siis laenuandjate hulka pankade kõrval laiemal määral ka eraisikuid ja asutusi saab tõmata.

Maksu tähtjad on kavas võimalikult lühedad määratud, et võlakohustusi kergemini ostetaks. Võlakohustuste päält

maksta mõeldud protsent (5%) on raharingkondade poolt õigeks tunnistatud, niisama nagu põhjusemõtted, mis võlakohustuste seeriade määramisel silmas on peetud:

1. et keskhinnalistest võlakohustustest loota võib kõige suuremaid summasi kokku saada,

2. et kõrgehinnalisi võlakohustusi julgemini ostetakse, kui nad lühematähtajalised on, ja

3. et esimesi summasi saab rutemalt kõrgehinnalistest lühemaajalistest võlakohustustest (madalahinnalised pikemaajalised võlakohustused tungivad alles aegapidi kehvematesse kihtidesse laiali).

Võlakohustuste realiseerimisel tuleb kõige suuremaid lootusi panna rahaasutuste peale, eestkätt ühistegeliste, kes neid omal arvel ostavad, kui ka edasimüüki oma peale võtavad, mille eest neile komisjoni tasu on kavatsatud maksta (kuni 0,1%).

LISA nr. 2.

Maapäev volitab Ajutist Valitsust Riigikassa täiendamiseks sisemisi kui välimisi laenusid tegema, neil tingimistel ja määral mis Ajutine Valitsus tarvilikuks tunnistab.

Eriti volitab Maapäev Ajutist Valitsust lühikese ajalisi Riigikassa kohustusi väljaandma 30.000.000 kuni 50.000.000 miljoni marga suuruses, neil alustel, nagu see Ajutise Valitsuse poolt rahaministri kaudu ettepanud.

LISA nr. 3.

Eesti Ajutisele Maanõukogule.

Paneme ette järgmist seaduslist määrust välja kuulutada:

„Maaküsimuse lõpulikku otsustamist Asutava Kogu hooleks jättes, paneb Maanõukogu rahva varanduse alahoidmise otstarbel järgmised määrused maksma:

1. Kõik era-, kiriku- ja rüütelkonna mõisate maad lähevad viibimata valla nõukogude kontrolli alla, kes mõisates täieliku inventari mõisa liikuva varanduse ning mõisa maade peal olevate majanduslikkude ettevõtete ja päraltolemiste üle kokku seavad ja korralikku majapidamist järele vaatavad.

T ä h e n d u s 1. Kõik kroonu- ja kroonu põllupanga mõisad ja metsad kõigi nende päraltolemistega tun-

nistatakse Eesti Vabariigi omanduseks. Põllutööministerium võtab valitsemise nende mõisate ja met-sade üle enda kätte.

T ä h e n d u s 2. Mõisamaade all tuleb mõista siin ja alamal kõiki mõisate päralt olevaid maid, mida mõis kas otsekohele oma enda majandamise läbi või väljarentimise teel kasutab, ilma vahet tegemata, kas need maad n.n. mõisa-, talu- või orjusemaa ehk kuuendiku või kvootemaa hulka kuuluvad.

2. Mõisa väljaminekutest ülejäävad summad makstakse omanikkude arvel Vabariigi kassasse.

3. Põllutöö ministerium hakkab viibimata mõisa kantnikkude ja popside maatarvitamise laiendamiseks ning maata-meeste maagavarustamiseks tegelikka eel-toid tegema.

4. Kui mõisate küljest väljarenditud maatükkide kohta käivad rendilepingud rentnikkudele miskisuguseid teo- või natu-raalrendi kohustusi peale panevad, siis tulevad need viimased rahalisteks kohus-tusteks ümber arvata sõjajärelsete hindade ja tööpalkade põhjal.

T ä h e n d u s. Käesolevate määruste elusseviimist korraldavate valla-maakonna- ja üleriikliste asutuste kokkuseade ja võimupiirid määrab Ajutine Valitsus iseäralises dekree-dis.

5. Igasugused rendimaksud mõisate küljest väljarenditud maatükkide eest, millede tähtaeg 30. nov. s. a. ehk hiljem on, makstakse rendileandja arvele Vaba-riigi kassasse.

6. Mõisa metsade valitsemine läheb Põllutöö ministeriumi kätte.

7. Tarvilised juhatuskirjad selle mää-ruse maksmapanemiseks annab Ajutine Valitsus välja valitsemise korras.“

Seda ettepanekut palume rutuliseks tunnistada.

Eesti S.-D. T. P. fraktsiooni liikmed:

(Allkirjad): K. Ast, K. Grau,
J. Lehmann, Masik.

Tallinnas,

22. nov. 1918. a.

LISA nr. 4.

Eesti Ajutise Valitsuse määrus riigikodanluse kohta.

Ajutine Valitsus määrab kuni selle-kohase seaduse väljaandmiseni järgmist:

1. Eesti Vabariigi kodaniku õigused on kõigil inimestel, rahvuse ja usu peale vaatamata, kes Eesti riigi piirides elavad ja kuni 1918. a. veebruari kuu 24. päevani a) endise Veneriigi alamluses olid ning

b) Eesti riigi osadest pärit või kohaliste elanikkude nimekirjas (акты состоянія) seisid, mis endise Veneriigi asutuste poolt siin maal ehk selle maa jaoks peeti (Vene seaduste kogu, IX köide, Seisuslised sea-dused (св. зак. состр.), 1899. a. väljaanne, § 818).

Ajutine äraolek Eesti vabariigi piiri-dest selle määruse väljakuulutamise ajal ei kaota mitte õigusi riigikodanluse peale.

2. Isikud, kellel miski omandus, äri, ettevõtte või muu varaline ehk elukutseline huvi Eesti vabariigi piirides on, kes siin asuvad, kui nad § 1-se punkt b-le ei vasta, aga endise Veneriigi alamluses olid, pea-vad, et Eesti vabariigi kodanluse õigusi omandada, sellekohase teadaandmise koha-likule maakonna või linnavalitsusele sisse-andma Ajutise Valitsuse poolt äramäära-tud aja jooksul.

Need teadaandmised saadetakse koha pealt Siseministeriumi kätte avaldami-seks.

3. Ükski isik ei tohi ühel ajal Eesti vabariigi ja mõne muu kodanik olla.

4. Isikud, kes § 1-se tingimistele vas-tavad, võivad, kui nad Eesti vabariigi ko-danlusest väljaastuda soovivad, sellekohase teadaandmise maakonna või linnavalitsu-sele sissesata. Selles teadaandmises peab äraöeldud olema, missuguse riigi alamaks astuda soovitakse ja on tarvilik tähendatud riigi poolt vastuvõtmise tun-nistus juurelisada.

5. Alaealiste riigikodanlus käib kuni 18 aastani vanemate järele; abielu nais-tel nende meeste järele. Eestkostmise all olevate isikute eest, kes § 2 alla kuuluvad, kustuvad nende sääduslikud eestkostjad, kuid esimestel jääb õigus, kui eestkostmine nende üle lõpeb, või nemad 18 aastat vanaks saavad, oma riigikodanluse kohta tagant järele otsustada.

6. Siseministeriumi ülesandeks jääb nende määruste läbiviimiseks tarvilikud sammud ette võtta.

LISA nr. 5.

Ajutise Valitsusele.

Ajutise passide väljaandmise korral-duse jaoks oleks tarvilik järgmisi määrusi maksma panna:

I. Sisemaa passide väljaandmine käib kohaliste miilitsa Valitsuse alla: linna elanikkudel linna miilitsa, maaelanikke-del maakonna ja vallamiilitsa alla.

Passid antakse välja nende asutuste poolt senini maksvate reeglite järele.

II. Väljamaa passide väljaandmine on Siseministeriumi passi osakonna asi.

Väljamaa passi saamiseks on tarvilik järgmised dokumendid ettenäidata:

- 1) Isikutunnistus,
- 2) Meestesooost täisealistel isikutel väe-teenistuse kohta käivad tunnistused,
- 3) Kohalise miilitsa valitsuse või val-
lavalitsuse poolt, kus miilitsavalitsust po-
le, tunnistus et takistust väljasõiduks ei
ole.
- 4) Tõendav põhjendus, et sõit tarvilik.

Väljamaa passi päält võetakse maks
15 marga suuruses.

III. Väljamaalaste passide viseerimi-
ne ja väljasõidu lubade andmine on Välis-
ministeriumi asi.

Passide viseerimise ja sõidulubade eest
on maksta 5 marka.

N. Maim (allkiri).